

economic nature: theory, methodology, practice [Derzhavni mekhanizmy protyidii kryzovym yavyshcham sotsialno-ekonomichnoho kharakteru: teoriia, metodolohiia, praktyka]. Kharkiv: NA NGU, 2015. Print.

7. *Ukraine. Verhovna Rada of Ukraine.* On the Concept of Development of the Security and Defense Sector of Ukraine: Presidential Decree [Pro Konceptiju rozvytku sektoru bezpeky i oborony Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy]. Web. 30 Sept. 2019 <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/92/2016>>.

8. *Ukraine. Verhovna Rada of Ukraine.* On the National Security Strategy of Ukraine: Presidential Decree [Pro Strategiju nacional'noi' bezpeky Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy]. Web. 30 Sept. 2019 <zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.

9. Degtjar, A.O., Halec'kyj, A.V., Bielai, S.V. *Interaction of public authorities with the public: theory and practice of public administration [Vzajemodija organiv derzhavnoi' vlady z gromads'kistju: teoriija ta praktyka derzhavnogo upravlinnja].* Donetsk: Publisher «Donbas», ООО «RA Vash imidzh», 2012. Print.

10. Bielai, S.V. "The concept of the socio-economic security strategy of the regions of Ukraine [Konceptija strategii' social'no-ekonomichnoi' bezpeky regioniv Ukrainy]. *Derzhavne budivnytvo* 2 (2012). Web. 30 Sept. 2019 <www/kbuapa.kharkov.ua>.

DOI: 10.5281/zenodo.3532749

УДК 351: 64.044.24

Курська Т. М., к.т.н., доц., НУЦЗУ, м. Харків

Kurskaya T., c.t.s, assistant professor, assistant professor of the Department of the National University of Civil Defense of Ukraine

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

STATE REGULATION OF SOCIAL WORK WITH ELDERLY PEOPLE

Стаття спрямована на вивчення основних особливостей державного регулювання проблемами соціальної роботи з людьми похилого віку. Розкрито проблемні питання, які стоять перед державою при реалізації державного регулювання сферою соціального обслуговування громадян похилого віку, а також основні напрями соціальної роботи з даною категорією осіб та досліджує форми надання соціального забезпечення в рамках державного регулювання сферою.

Ключові слова: державне регулювання, соціальна робота, сфера соціального обслуговування, соціальна сфера, соціальне забезпечення, люди похилого віку.

The article is aim at studying the main features of state regulation of problems of social work with the elderly. In the article author reveals the problematic issues facing the state in the implementation of state regulation of social sphere of social services for elderly people, describes the main directions of social work with this category of persons and explores the forms of providing social security within the framework of state regulation of the sphere.

Keywords: *state regulation, social work, social service sphere, social sphere, social security, elderly people*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день умови реформування соціальної сфери припускають наявність деяких проблемних моментів в організації ефективного державного регулювання соціальним забезпеченням населення України, яка повинна спрямовуватися на підвищення якості соціальних послуг, які відповідають потребам їх одержувачів. У зв'язку з цим існує необхідність створення механізму встановлення та гарантування якості соціальних послуг, які будуть забезпечуватися на державному та місцевому рівнях.

Соціально-демографічна структура сучасного суспільства передбачає, що однією з важливих категорій, яка виступає об'єктом соціальної підтримки та допомоги, є категорія людей похилого віку. Представляючи собою велику соціальну спільність, така група характеризується власною внутрішньою структурою, яка включає в себе різні соціально-демографічні групи. Основна стратифікаційна ознака, яка визначає цю категорію представляється віком людини.

Актуальність вивчення особливостей роботи з літніми людьми в соціальній сфері спирається на такі обставини, як зростання в сучасному суспільстві ролі установ соціального обслуговування, які займаються організацією соціальної підтримки літніх людей, а також існуючої необхідності виявлення тих літніх людей, які потребують допомоги у вирішенні їх проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізом проблем та труднощів, якими переживають люди похилого віку на тлі наявності загальних соціально-економічних процесів, соціально-демографічної ситуації сучасності, займалися такі дослідники як А.І. Антонова, В.А. Борисова, А.Г. Волкова, В.А. Сисенко та інші.

Останнім часом спостерігається активний розвиток досліджень теорії, методики та методології державного регулювання соціальної роботи. Серед них ми можемо виділити публікації С.І. Григор'єва, І.А. Зимової, П.Д. Павленка, М.В. Фірсова, Ю.Б. Шапіро, Н.П. Щукіної. Роботи цих авторів піднімають актуальні питання взаємозв'язку соціальної роботи та соціальних проблем, розкривають історію та технологію державного регулювання соціальної роботи в системі соціального обслуговування населення в нашій державі.

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних напрямів

державного регулювання проблемами соціальної роботи та соціальної підтримки літніх людей

Виклад основного матеріалу. Людина похилого віку має психологічні особливості, які необхідно знати соціальному працівнику з метою правильного визначення побудови своєї роботи та пошуку спільної мови з людьми похилого віку. Знання таких особливостей також дозволить об'єктивно оцінювати ситуацію, визначати причини психологічного дискомфорту людини та шукати реальні шляхи вирішення проблем.

Класифікація, яка прийнята Всесвітньою організацією здоров'я, визначає, що до літнього віку відносять людей, які досягли віку 60 років.

Для соціального працівника важливе значення має безліч чинників, які пов'язані з соціальним та психологічним характером, стилем та рівнем життя людей похилого віку, положенням в сім'ї, а також можливістю працювати, станом здоров'я, наявними соціально-побутовими умовами.

Геронтологи вказують на те, що ставлення суспільства до громадян похилого віку показують рівень цивілізованості такого суспільства, яке при цьому несе відповідальність за соціальне та комфортне положення індивіда [3]. Серед основних проблем, які пов'язані з літнім віком, виділяють такі:

– на першому місці серед проблемних питань державного регулювання соціальної роботи стоїть створення соціальних умов життя літньої людини виділяється здоров'я. Показником стану здоров'я може застосовуватися зниження якості життєдіяльності, яке властиво для літніх людей. Найчастіше воно пов'язане з рівнем захворюваності у літньої людини, яке зростає в 2 рази, а до похилого віку - в 6 разів, в порівнянні з молодим віком. Серед основних проблем, пов'язаних зі здоров'ям, можна назвати хронічні захворювання, зниження слуху та зору, ортопедичні проблеми;

– на другому місці перед державним регулюванням стоїть проблема матеріального становища. Громадяни похилого віку турбуються на рахунок свого матеріального становища, рівня інфляції та високої вартості лікарських засобів. Зростання цін на продукти харчування, а також непродовольчі товари, призводить до погіршення раціону харчування літньої людини. Багато сімей пенсіонерів відчувають труднощі в придбанні одягу та взуття, знижуються витрати на соціально-культурні потреби. Така ситуація впливає на здоров'я літніх людей, призводить до появи невпевненості в завтрашньому дні [1].

Крім цього, для багатьох літніх людей проблемою є самотність, як соціально-психологічний стан, який характеризується вузькістю або зовсім відсутністю соціальних контактів, наявністю поведінкової відчуженості та емоційної абстрактності індивіда. Серед основних причин самотності в літньому віці виділяється руйнування ділових зв'язків, тривалі хвороби, смерть близьких та друзів.

Для України характерною є відмінність в чисельності чоловіків та жінок похилого віку. Так, кількість жінок перевищує кількість чоловіків. Це

може бути пояснено низькою тривалістю життя чоловіків у порівнянні з жінками. Крім того, смерть чоловіка та жінки сприймається по-різному. Наприклад, чоловік смерть дружини сприймає швидше, так як він є менш пристосованим до життя окремо від неї. Щодо жінки, то вона має більше навичок до ведення домашнього господарства та самостійної турботи про себе [2].

Варто зазначити, що для старої людини партнер має особливе важливе значення, оскільки він може розділити з ним фінансові проблеми, стати співрозмовником та людиною, на яку можна покластися та про кого можна піклуватися. Однак для деяких літніх людей життя на самоті може сприйматися як цінність, символ свободи та незалежності. Соціальна робота з такими людьми має спрямовуватися на надання їм можливості перебувати вдома якомога довше. Тому на перший план виступає надання соціально-побутових та соціально-медичних послуг на дому, організації центрів денного перебування, допомога в оплаті за житло та інше.

Щодо соціальної роботи з тими, кому важко пережити самотність, то слід залучати їх до групи самодопомоги, клубної роботи, організації центром денного перебування, допомоги на дому або направлення в стаціонарні установи. Тим самим серед найбільш актуальних проблем, з якими стикаються люди похилого віку, виділяються такі:

1. Збереження здоров'я, яке є основною цінністю для літньої людини та виступає як мотивація по його підтримці і збереженню.

2. Матеріальне забезпечення, яке виступає як основний стимул для продовження роботи пенсіонерами.

3. Проблема самотності, що з'являється внаслідок руйнування ділових зв'язків, смерті близьких та недостатній рівень адаптованості літньої людини в суспільстві [5].

У зв'язку з цим основними завданнями, які повинні виконувати фахівці з літніми людьми, є визначення та облік одиноких престарілих та непрацездатних громадян, які потребують надомного обслуговування, встановлення та підтримку зв'язку з трудовим колективом, в якому працювали індивіди, налагодження контактів з громадськими організаціями та фондами.

Наступний метод соціального обслуговування представляється напівстаціонарним соціальним обслуговуванням.

Таке обслуговування передбачає, що літня людина оформляється в відділення денного або нічного перебування, дозволяючи надавати ефективну соціальну підтримку літній людині. Дані відділення створюють на базі муніципальних центрів соціального обслуговування або при органах соціального захисту населення.

Мета відділень денного перебування полягає в забезпеченні побутового, медичного та культурного обслуговування літньої людини, дозволяє організувати їх відпочинок, залучати до посильної праці та підтримувати активний спосіб життя. У відділення можуть зараховуватися літні люди, які

мають здатність до самообслуговування та активного пересування.

В таких відділеннях надаються такі послуги:

1) організація харчування, побуту та дозвілля, а саме:

- забезпечення гарячим харчуванням;
- забезпечення книгами, журналами, газетами;

2) соціально-медичні послуги, які полягають в сприянні та отриманні медико-психологічної допомоги, надання санітарно-гігієнічних послуг, організації лікувально-оздоровчих заходів, допомога в отриманні путівок на санаторно-курортне лікування;

3) сприяння в організації правових послуг;

4) сприяння в організації ритуальних послуг [4].

Спостерігається тенденція скорочення послуг стаціонарних установ, яка пов'язана зі збільшенням масштабів надання амбулаторної допомоги інвалідам та людям похилого віку, які проживають в звичайних домашніх умовах, нестационарними установами соціального обслуговування. Останні представлені відділеннями соціальної допомоги вдома, при будинках-інтернатах, територіальних центрах, відділах соціального захисту, терцентрами соціального обслуговування та територіальними службами соціальної допомоги на базі територіальних центрів та відділень соціальної допомоги на дому при районних управліннях соціального захисту населення.

Відділення соціальної допомоги вдома надають мінімально необхідний комплекс послуг з доставки продуктів харчування, ліків, оплати житлово-комунальних послуг. Останнім часом ця організаційна форма доповнюється іншою, викликаною переходом до ринкової економіки, коли значна частина людей похилого віку та інвалідів перейшла на межі бідності, втративши кошти для існування, в екстремальній життєвій ситуації. Це - служба термінової соціальної допомоги.

Важливе місце при вирішенні проблем державного регулювання соціальної сфери займають питання служби термінової соціальної допомоги. Основні види послуг служби термінової соціальної допомоги включають: 1) забезпечення харчуванням, медикаментами, одягом, тимчасовим житлом; 2) надання екстреної психологічної допомоги, допомога у направленні інвалідів в будинки-інтернати та лікарні; 3) надання послуг перукарів, майстрів по ремонту електропобутових приладів; 4) активна співпраця з державними, громадськими, релігійними організаціями, благодійними фондами, засобами масової інформації, органами державного управління та іншими установами для вжиття заходів по вирішенню гострих життєвих ситуацій.

Необхідність функціонування служб термінової соціальної допомоги незаперечно, так як вони розвивають та доповнюють послуги відділень соціальної допомоги на дому та, дозволяють опинитися за межею бідності непрацездатним інвалідам підтримувати своє існування. До напівстаціонарних форм соціального обслуговування необхідно віднести територіальні центри, перевага яких полягає в можливості поєднання медичного та соціального

обслуговування інвалідів. Територіальні центри соціального обслуговування дозволяють також організувати харчування, створити умови для спілкування інвалідів та літніх людей. Останнє є важливим фактором для підтримки морального тону у людей, які проживають поза сім'єю.

Висновки. Таким чином, в розвинених країнах соціальний захист всіх категорій населення здійснюється як через систему державних установ, так і позадержавних благодійних організацій. В Україні приватні форми підтримки та допомоги людям похилого віку розвинені поки дуже слабо та основну роль в їх соціальному захисті відіграє держава, яка здійснює її через структуру загальних та спеціалізованих установ, що постає як основна проблема державного регулювання у даній сфері.

Одна з найважливіших форм соціального захисту людей похилого віку – соціальне обслуговування, яке представляє собою діяльність спеціальних служб з надання соціальних послуг та матеріальної допомоги, проведення соціальної адаптації та реабілітації громадян похилого віку.

Інфраструктуру системи соціального обслуговування людей похилого віку в Україні визначає поєднання стаціонарних, напівстаціонарних та нестаціонарних форм соціального обслуговування. Соціальні служби розглядаються в якості організаційної форми соціальної роботи з людьми похилого віку. В даний час соціальне обслуговування склалося в цілісну систему, яка постійно вдосконалюється, про що свідчить створення нових установ соціального обслуговування, введення нових видів послуг.

Отже, у сучасних умовах виключно на рівні державного регулювання може бути вирішена проблема, яка в узагальненому вигляді полягає в тому, що положення цієї численної групи населення вимагає докорінного покращення. При цьому мета державного регулювання щодо громадян старшого покоління можна визначити як підвищення рівня та якості їх життя, надання їм необхідної допомоги, а також послуг в процесі переходу до нового життєвого етапу.

Список використаних джерел:

1. Горемикіна Ю.В. Ефективність і якість соціальних послуг у контексті оцінювання та стандартизації. *Наукові праці НДФІ*. 2015. 4. С. 56–68.
2. Дубич К.В. Механізми державного управління якістю соціальних послуг в Україні. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президенті України*. 2014. 1. С. 119–134.
3. Ляш О.І. Стратегічні орієнтири державної політики України в напрямі підвищення якості соціальних послуг. *Журнал Європейської економіки*. 2012. 11(№2). С. 215-227.
4. Сопко Р.І. Послуги людям похилого віку в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота*. 2013. 27. С. 188–191.
5. Стефанова О.А. Реалізація державної соціальної політики підтримки осіб похилого віку серед ветеранів і дітей війни. *Теорія та практика державного управління*. 2010. №3 (30). С. 315-322.

References:

1. Goremikina Yu.V. "The effectiveness and quality of social services in the context of evaluation and standardization [Efektivnist i yakist socialnih poslug u konteksti ocinyuvannya ta standartizaciyi]." *Scientific works of the Scientific Research Institute*. 4 (2015): 56–68. Print.
2. Dubich K.V. "Mechanisms of public administration of quality of social services in Ukraine [Mehanizmi derzhavnogo upravlinnya yakistyu socialnih poslug v Ukrayini]." *Collection of scientific papers of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*. 1 (2014): 119–134. Print.
3. Ilyash O.I. "Strategic guidelines of the state policy of Ukraine towards improving the quality of social services [Strategichni oriyentiri derzhavnoyi politiki Ukrayini v napryami pidvishennya yakosti socialnih poslug]." *Journal of the European Economy*. 11(2) (2012): 215-227. Print.
4. Sopko R.I. "Services for the elderly in Ukraine [Poslugi lyudyam pohilogo viku v Ukrayin]." *Uzhgorod University Scientific Bulletin. Pedagogy. Social work*. 27 (2013): 188–191. Print.
5. Stefanova O.A. "Implementation of the state social policy of support for the elderly among war veterans and children [Realizaciya derzhavnoyi socialnoyi politiki pidtrimki osib pohilogo viku sered veteraniv i ditej vijni]." *Public administration theory and practice*. 3(30) (2010): 315-322. Print.

DOI: 10.5281/zenodo.3532751
УДК 351:338

*Лопушинський І. П., д.держ.упр., проф.,
заслужений працівник освіти України, ХНТУ, м. Херсон*

*Lopushynskyi I., Doctor of sciences of state administration, Professor, Head
of the Department of Public Administration and Local Self-Government of Kherson
National Technical University, Honored Worker of Education of Ukraine, Kherson*

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКАЩОДО РОЗВИТКУ
ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА: ОГЛЯД СВІТОВОЇ ПРАКТИКИ
В КОНТЕКСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЇЇ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ**

**STATE POLICY ON DEVELOPMENT OF ANIMAL HUSBANDRY
AREA: OVERVIEW OF WORLD PRACTICE IN THE CONTEXT OF ITS
APPLICATION IN THE UKRAINIAN REALITIES**